

Romfördraget – grunden för EU-samarbetet

I år är det 50 år sedan Romfördraget, eller EG-fördraget som det också kallas, undertecknades. Det skrevs under i Rom den 25 mars 1957 av de sex så kallade grundarländerna Belgien, Frankrike, Italien, Luxemburg, Nederländerna och Tyskland. Fördraget började gälla den 1 januari 1958 och innehåller grunden för en stor del av samarbetet inom EU, till exempel EU:s inre marknad, tullunion och jordbrukspolitik.

Bakgrund

Grunden för det som i dag är EU lades i början av 1950-talet. Den franske utrikesministern Robert Schuman presenterade då en plan, den så kallade Schumanplanen, om ett samarbete mellan Frankrike och Tyskland inom kol- och stålindustrin. Tanken med planen var att skapa en gemensam marknad för kol och stål, som är viktiga råvaror för vapentillverkning, för att förhindra framtida krig mellan länderna. Förutom Frankrike och Tyskland anslöt sig också Belgien, Italien, Luxemburg och Nederländerna till samarbetet och 1952 började kol- och stålfördraget att gälla mellan dessa sex länder. När länderna några år senare ville utöka samarbetet kom Romfördraget till.

FÖRDRAGET HAR SEX DELAR

Romfördraget är indelat i sex delar och beskriver både hur samarbetet ska gå till och vilka områden länderna ska samarbeta om. Uppdelningen ser ut så här och förklaras mer utförligt nedan:

- Principerna
- Unionsmedborgarskap
- Samarbetsområden
- Förbindelser med utomeuropeiska länder och territorier
- Institutionerna
- Allmänna bestämmelser och slutbestämmelser

Förutom de sex delarna innehåller fördraget också ett antal protokoll som gäller på samma sätt som fördraget. De handlar bland annat om Europeiska centralbanken och Schengen. Schengen brukar kallas EU:s passunion och innebär att passkontrollerna tagits bort mellan de länder som deltar i Schengensamarbetet.

PRINCIPERNA

Genom att bland annat skapa en gemensam marknad och en ekonomisk och monetär union ska samarbetet främja hög sysselsättning, jämställdhet, hållbar tillväxt, konkurrenskraft, miljöskydd och en ekonomisk och social sammanhållning mellan medlemsländerna.

För att uppnå dessa mål ska medlemsländerna bland annat avskaffa tullar mellan sig, ha en gemensam handelspolitik, upprätta en ekonomisk och monetär union, en inre marknad med fri rörlighet för varor, tjänster, kapital och personer, en gemensam jordbruks- och fiskepolitik samt en gemensam transportpolitik.

Fem institutioner ska genomföra vad medlemsländerna kommer överens om. Dessa är Europaparlamentet, rådet, kommissionen, domstolen och revisionsrätten. Fördraget beskriver tre viktiga principer för samarbetet:

- Legalitetsprincipen – EU får bara fatta beslut enligt de mål och villkor som medlemsländerna angett i fördraget.
- Subsidiaritetsprincipen – används när en fråga kan beslutas av både EU och medlemsländerna. Principen innebär att EU bara ska anta gemensamma regler om målet med dem, till exempel att underlätta den fria rörligheten för varor, inte kan uppnås om medlemsländerna beslutar var för sig.
- Proportionalitetsprincipen – innebär att EU:s regler ska stå i proportion till sina syften. Reglerna ska alltså inte gå utöver vad som krävs för att uppnå EU:s mål.

UNIONSMEDBORGARSKAP

Unionsmedborgarskapet ska komplettera det nationella medborgarskapet. Det innebär bland annat att EU-ländernas medborgare kan resa och bosätta sig i andra EU-länder. EU-medborgare som bor i ett annat medlemsland än sitt eget har också rösträtt och kan ställa upp som valbar kandidat i kommunval och val till Europaparlamentet, precis som medborgarna i det aktuella landet. Som unionsmedborgare har man också rätt att vända sig till EU:s institutioner på alla de officiella EU-språken.

SAMARBETSOMRÅDEN

Genom Romfördraget samarbetar EU-länderna inom följande områden:

- Den inre marknaden (fri rörlighet för varor, tjänster, kapital och personer)
- Jordbruk
- Visering, asyl och invandring
- Civilrätt
- Transporter
- Konkurrens
- Beskattning
- Ekonomisk och monetär politik (EMU)
- Sysselsättning
- Handel
- Tullunionen
- Socialpolitik
- Utbildning
- Kultur
- Folkhälsa
- Konsumentskydd
- Transeuropeiska nät (transport, telekommunikation och energi)

- Industri
- Regionalpolitik
- Forskning
- Miljö
- Bistånd

Samarbetet ser olika ut för olika områden. EU:s tullunion och handel med länder utanför EU är exempel på områden där medlemsländerna helt har överlåtit rätten att stifta lagar till EU. När det handlar om fri rörlighet på den inre marknaden, jordbruk eller miljöfrågor får både EU och medlemsländerna stifta lagar medan länderna själva bestämmer om exempelvis utbildning och kultur. Inom dessa områden kan EU ge finansiellt stöd och föreslå åtgärder som inte är bindande.

FÖRBINDELSER MED UTOMEUROPEISKA LÄNDER OCH TERRITORIER

Det finns länder och områden som geografiskt sett ligger utanför Europa men som ändå tillhör ett EU-land, ofta före detta kolonier. Exempel på sådana områden är Grönland, de franska utomeuropeiska territorierna och Nederländska Antillerna. Förbindelserna mellan EU-länderna och dessa länder och territorier innebär bland annat att samma regler ska gälla för handel med dessa länder och områden som mellan medlemsländerna.

Vad är skillnaden mellan EG och EU?

Samarbetet mellan EU-länderna brukar förklaras genom tre pelare och uppdelningen är gjord utifrån hur lagar och regler skapas. I den första pelaren ingår det ursprungliga samarbetet, EG-samarbetet, som bygger på Romfördraget. Lagar och regler som skapas i den första pelaren kallas EG-rätt. I den andra pelaren finns utrikes- och säkerhetspolitiken och i den tredje rättsliga och inrikes frågor. Tillsammans bildar dessa tre delar den Europeiska unionen – EU.

INSTITUTIONERNA

Romfördraget innehåller regler om hur arbetet ska fungera i EU:s fem institutioner, de rådgivande organen Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén samt Europeiska investeringsbanken. I Romfördraget finns även bestämmelser om hur beslut ska fattas och om budgeten.

Europaparlamentet

Europaparlamentet består av ledamöter som kommer från alla EU:s medlemsländer och som väljs av EU-medborgarna vid val var femte år. I fördraget bestäms hur många ledamöter parlamentet ska ha och hur många varje

land får ha. Europaparlamentets uppgift är bland annat att besluta om lagförslag från kommissionen och att kontrollera kommissionen och EU:s budget.

Rådet

Rådet, som även kallas ministerrådet, består av en representant från varje medlemsland på ministernivå. Varje land ska vara ordförande i rådet under sex månader i taget. Rådet fattar beslut antingen enhälligt eller med kvalificerad majoritet. I Romfördraget framgår vad som är kvalificerad majoritet och hur många röster varje land har vid dessa beslut. Rådet är EU:s högsta beslutande organ och bland uppgifterna ingår att stifta nya EU-lagar. Ofta tas besluten tillsammans med Europaparlamentet.

Kommissionen

Kommissionen har en representant från varje medlemsland som väljs för en period om fem år. Kommissionärerna ska arbeta för EU och inte sina hemländer. Därför får de inte begära eller ta emot instruktioner från exempelvis en regering i något av medlemsländerna. Kommissionens uppgifter är bland annat att övervaka att bestämmelserna i fördraget följs och att ta fram förslag till nya EU-regler.

EG-domstolen

Domstolens uppgift är att tolka EG-rätten och döma i tvister mellan medlemsländerna och EU:s institutioner. Domstolen består av en domare per medlemsland och biträds av åtta generaladvokater. Generaladvokaternas uppgift är att skriva opartiska förslag till avgöranden i mål som tas upp i domstolen. Under domstolen finns förstainstansrätten. Den dömer i mål som rör enskilda personer och företag.

Revisionsrätten

Revisionsrättens uppgift är att kontrollera räkenskaperna för EU:s inkomster och utgifter. Den ska bestå av en representant från varje medlemsland. Ledamöterna utses på förslag av medlemsländernas regeringar för en period om sex år. Ledamöterna i revisionsrätten ska vara helt oberoende och får inte ha några andra uppdrag.

Ekonomiska och sociala kommittén

Ekonomiska och sociala kommittén har en rådgivande funktion och består av ledamöter från alla medlemsländerna. Ledamöterna väljs för en period om fyra år och representerar exempelvis jordbrukare, transportföretag, arbetstägare och konsumenter.

Regionkommittén

Regionkommittén är också en rådgivande kommitté. Den består av representanter för regionala och lokala organ som kommuner, landsting och regionförbund. Ledamöterna kommer från samtliga EU-länder och väljs för en period om fyra år.

Europeiska investeringsbanken

Europeiska investeringsbankens uppgift är att låna ut pengar till projekt som exempelvis bidrar till utvecklingen i mindre utvecklade regioner eller som syftar till modernisering eller omställning av företag. Alla medlemsländer är medlemmar i banken.

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER OCH SLUTBESTÄMMELSER

I fördraget finns även bestämmelser om hur EG kan ingå avtal med länder utanför EU, att medlemsländerna gemensamt ska bestämma var EU-institutionerna ska vara placerade och i vilka länder fördraget ska gälla. Här fastställs också att gemenskapen ska samarbeta med Europarådet, FN och andra internationella organisationer.

FRAMTIDEN

I juni 2004 kom EU-ländernas stats- och regeringschefer överens om ett nytt så kallat konstitutionellt fördrag. Detta fördrag skulle ersätta bland annat Romfördraget, men eftersom inte alla EU-länder har godkänt det nya fördraget har det inte börjat gälla. Processen stannade av efter att fransmän och nederländare sagt nej till fördraget i folkomröstningar 2005. Diskussionerna har återupptagits under våren 2007 på initiativ av det tyska ordförandeskapet och tanken är att det senast i slutet av 2008 ska finnas ett förslag till nytt fördrag.

EU bygger på flera fördrag

Samarbetet mellan EU-länderna bygger på ett antal fördrag. Dessa fördrag är mellanstatliga avtal, det vill säga avtal som slutits mellan EU:s medlemsländer. I fördragen bestäms principerna för hur samarbetet ska se ut, hur EU:s fem institutioner ska fungera, vad EU får besluta om och hur nya lagar skapas.

EU-samarbetet bygger på de tre grundfördragen Romfördraget, Maastrichtfördraget, även kallat EU-fördraget, och Euratomfördraget. Ändringar i grundfördragen görs genom ändringsfördrag. Nicefördraget är ett exempel på ett sådant. För att genomföra ändringar i grundfördragen krävs att alla EU-länder är överens.

Här följer en presentation av EU:s fördrag:

Parisfördraget (Kol- och stålfördraget) – var ett av grundfördragen 1952-2002. Det upphörde att gälla 2002 eftersom det upprättats för en period om femtio år.

Romfördraget (EG-fördraget) – började gälla den 1 januari 1958 och hette fram till 1993 EEG-fördraget.

Euratom-fördraget – antogs samtidigt som Romfördraget och handlar om samarbetet kring atomenergi.

Fusionsfördraget – ändringsfördrag som började gälla den 1 juli 1967 och som innebar en sammanslagning av institutioner för att förenkla samarbetet, som nu kallades Europeiska gemenskaperna (EG).

Europeiska enhetsakten – ändringsfördrag som började gälla den 1 juli 1987. Det innebar bland annat att beslut kunde tas med kvalificerad majoritet istället för enhällighet.

Maastrichtfördraget (EU-fördraget) – började gälla den 1 maj 1993. Samarbetet utökades med en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik och samarbete i rättsliga och inrikes frågor. EU bildades.

Amsterdamfördraget – började gälla den 1 maj 1999.

Ändringarna innebar bland annat att Europaparlamentet fick ökat inflytande.

Nicefördraget – började gälla den 1 februari 2003 och syftet med ändringsfördraget var att underlätta utvidgningen av EU.

